

Skå-Gustav i minne

[singlepic id=167 w=583 h=388 float=left]

[nggallery id=42]

Rädsla. Men också häpnad – förundran går som en röd tråd genom Britt Jonssons berättelse. Om när Skå-Gustav drabbades av hiv för 30 år sedan.

Text: Örn Lindstrand | Bild: Lena Katarina Johansson | [Prenumerera](#) | Artikel i [SocialPolitik nr 2 2013](#)

Han dog på Räcksta 87 år gammal 1994. Av hjärtinfarkt. Men Britt bad om obduktion – över huvud taget.

– Gustav var själv mycket intresserad av hiv-demens, säger hon.

Men läkaren menade att det skulle bli för kladdigt – det kunde ju skvätta. Britt suckar:

– Jag tänkte för framtiden – ett forskarintresse. En intressant pusselbit.

Men tillbaka till hur det började – året är 1983. Gustav Jonsson tas in på Danderyds sjukhus för att opereras på Thoraxkliniken för en by-pass-operation.

– Gustav fick mycket blod. Minns att jag tänkte; undrar just vad det är han får i sig i alla de där påsarna. Och han blev mycket sjuk. Efter ungefär en vecka.

Tre år senare kom beskedet: Gustav hade hiv, Britt hade klarat sig. Beskedet lämnades på telefon. Hur de reagerade kan man läsa i boken *Smittad* – ett personligt dokument som kom ut 1988 – två månader för tidigt.

Tanken var att de skulle vänta tills skolan slutade. För ena sonens skull – men så blev det inte... Tidningarna hade fått nys om saken "och eftersom vi ville att bilden skulle bli så sann som möjligt – så berättade vi".

Mediaintresset blev – enormt! Gustav Jonsson – från begynnelsen på 40-talet, en som kämpat för de utstötta,

skamliga. Nu en av dom.

– Vi kände oss ensamma, säger Britt.

– Det värsta är inte att bli smittad – utan att vara smittbärande, sa Gustav då. Det förändrar ens jag-bild. Att inte få kyssa Britt är smärtsamt. Man drar sig undan. Ser stora likheter med vad jag såg när jag reste land och rike runt för att missionera mot sexuella sjukdomar på 40-talet.

Gustav Jonsson disponentsonen från Bollnäs, född 1907. Barnpsykiater. Förestod Barnbyn Skå, modern barnvård från 1947. Var en av grundarna för RFSU. Och nu hiv-smittad. Smittad genom blodtransfusion – men ändå. SMITTAD.

Men, som han sa:

– Som socialarbetare ser jag det som vår plikt att berätta. Det handlar ju om "mitt folk" – kan inte svika dem.

Smittad fick stor uppmärksamhet. Recenserades överallt. Välvilligt. Men – såldes knappast alls. Översattes till japanska året efter. Men – såldes inte. Varför?

– Folk vågade inte, säger Britt Jonsson idag. Vem vill köpa en bok som heter *Smittad*? Vi lärde känna en kvinna i gruppen med transfusionssmittade på Danderyds sjukhus. Hon berättade att hon rest till en annan förort för att köpa boken. För att slippa bli igenkänd. Men, lägger Britt till:

– Visst kände vi häpnad. För vår idé var ju; se detta med humanitet. Ville vara en alternativ röst – för vanligt folk. Men vi mötte – rädslan.

Tänk: året är 1988 – Sighsten Herrgård levde: Kul att få möta en levande legend som jag följt och beundrat, säger Sighsten Herrgård över hela Expressens förstasida med rubriken MÖTET. Det är den 14/6 1988 – och båda lovar att fortsätta kämpa för att få bort skammen kring aids.

Året efter var Herrgård borta...

Men fördomarna levde. Britt berättar om när hon och Gustav blev inbjudna till Södertälje. Ett stort rum – ja, de fanns plats även i rummet intill ifall att... Det kom fem personer.

Året är 1993 när Gustav läggs in på Räcksta i Vällingby. Han

är deras första aids-patient. Inget kommer att vara sig likt. För Britt Jonsson får med tiden en ide; hon önskar intervjua personalen. Från start. Göra dem delaktiga i processen. Hon får klartecken.

Och drar igång det sista halvåret i Gustavs liv, han är svårt dement. Uppgiften blir svår, tung och – upplyftande. För nästan alla.

– Arbetet blev också som ett slags terapi, säger Britt Jonsson. Men – rädslan var stor. Först. Liksom äckel, ångest... Typ "... tar du Gustav – så tar jag vasken", som någon säger i boken.

Öga mot öga med hiv kom 1995. Då var Gustav borta – han gick bort 21/10 1994. Den recenserades överallt. Mycket positivt – men sålde den? "Jag är förundrad...", som Britt Jonsson uttrycker det.

Britt Jonsson är idag 75. Hon bor vackert på Lilla Essingen – med en förunderlig utsikt bort mot Västerbron. Det första jag ser när jag kommer in är – oljemålningen. Kanske är hon fem... Jag kommenterar det sturska utseendet. Och undrar hur hon ser på sig idag. Med sin hiv-erfarenhet. Skulle hon vilja vara utan den?

– Ja.

– Jag gått mycket i terapi – är inte gjord av stål. Det har varit stora psykiska påfrestningar som tagit mycket av min kraft – mina resurser. Men, lägger hon till:

– Böckerna är sanna. Jag är stolt över dem, hade inte kunnat gjort på annat sätt.

Jag prövar: tänk om Gustav Jonsson kom tillbaka idag. Vad skulle han tyckt då? Skulle han känt igen sig. Vad hade han tycket om hiv idag? Britt Jonsson skruvar på sig lite. Säger:

– Vad gäller hiv hade han gillat öppenheten. Bromsmedicinerna och det nya tidsperspektivet. Men, har så mycket hänt – egentligen? Var femte svarande ju nyligen att de skulle undvika en hiv-smittad arbetskamrat. Men, fortsätter hon:

– Vad gäller Gustavs ideer? Han skulle få en chock. De är ju

stendöda idag. Finns inte plats för medmänsklighet. Nu.
Hon skrattar: Snart tar väl Moderaterna över "det sociala arvet". Också.

orn.lindstrand[at]spray.se

Örn Lindstrand

Barnbyn Skå grundades 1947 av Stockholms barnavårdsnämnd för barn mellan 7–15 år med problematik av "missbruk, vagabondisering, våld och stölder".

12 stugor, varav 1 matsal och 9 barnstugor med 7 barn i varje, tillsammans med en husfar och en husmor. Barnen skulle i en trygg miljö få möjlighet att bearbeta tidigare konflikter med ställföreträdande föräldrar och på så sätt få nya erfarenheter.

Bland de kända föreståndarna fanns Gustav Jonsson och Bengt Börjeson.

Barnbyn Skå fick stort inflytande inom den öppna barn- och familjevården både i Sverige och internationellt. Stängdes 2005.

Läs vidare

Smittad – ett personligt dokument, Gustav Jonsson, Britt Jonsson, Tidens förlag 1988.

Öga mot öga med hiv. I mötet med den första hiv-patienten, Britt Jonsson, Liber Utbildning 1995.

222 Stockholmspojkar. En socialpsykiatrisk undersökning av pojkar i skolåldern, Gustav Jonsson, Anna-Lisa Kälvesten, Stockholms kommunalförvaltning 1964.

Det sociala arvet, Gustav Jonsson, Tiden 1969 och *Att bryta det sociala arvet*, Tiden/Folksam 1973.

Flickor på glid. En studie i kvinnoförtryck, Tiden/Folksam 1977.